

ΥΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ

Χρυσή ήλίου ακτίς, ἐδάινειζε τὰ ρόδα της εἰς τὸν διαχυτὴ ἐκείνον κρουνὸν τοῦ ὕδατος, ὅστις ῥέει ἀπὸ διηθηστικῆς μηχανῆς, διὰ νὰ ταφῇ εἰς τὸ πῆλινον ὑδροδοχεῖον.

Μικρά ὁπὴ αἴφνης ἤνοιζεν ἐπὶ τοῦ σωλήνος καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ γυθῇ τὸ ὕδωρ, ἔθηκον ὑπ' αὐτὴν τὸ παρατυχόν πολυτίμον κρυστάλλινον κύπελλον.

Ἡ χρυσὴ ακτίς, ἐξηκολούθει ἀμυδρῶς νὰ φωτίζῃ τὸν κρουνόν, ὅστις ἔρρεεν ἡρέμῃ ἐν τῷ πηλίνῳ τάφῳ του, ἐχρωματίσεν ὅμως τῶρα καὶ τὸ κρυστάλλινον κύπελλον· ἀπήστραψαν αἱ ἐδραὶ του πολλαπλάσιάζουσαι τὴν ἐντασιν τοῦ φωτός καὶ μεταμορφούμεναι εἰς ποικιλοχρώμους πολυτίμους λίθους· ἐνῷ τὸ ὕδωρ ἐκείνο, ὅπερ σταγὼν πρὸς σταγὼνα ἔρρεεν ἐκ τῆς ὀπῆς, ἐν τῷ πολιτίμῳ δοχείῳ, ἐδίδοε τὴν ὄψιν ἀδαμάντων, οὔτινες διελύοντο εἰς τὸν πυθμένα, εἰς ρευστὸν μαρμαίρον, ἀπαστράπτον. Τὸ ὕδωρ τοῦ κυπέλλου ὑπερηφανεύθη. Αἱ πίπτουσαι σταγόνες ἀπετέλουν τῶρα μουσικὴν ἰδιόρρυθμον. Τί θεία μουσική! οὐδ' ἀπ' ἀργυροῦ κώδωνος, οὐδ' ὑπὸ τοῦ λάρυγγος κόρης, ἦτο δυνατόν νὰ ἐξέλθῃ ἤχος παρόμοιος. Μεγάλη πομπόλυξ συνοδευομένη ἀπὸ ἄλλας μικρότερας καὶ ποικιλοχρώμους, ὑπέδεχτο τὴν πτώσιν ἐκάστης σταγόνος, τὴν ρευστοποίησιν ἐκάστου ἀδάμαντος, συμπληροῦσα τὴν πολυτελεῖ εἰκόνα.

Καὶ ὅμως καὶ αὐτὸ μήπως δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ ὕδωρ, τὸ ἐκ μιᾶς καὶ μόνης πηγῆς ῥέον; δὲν εἶναι ἀδελφαὶ πανόμοιοι, αἱ ὁποῖαι διέτρεξαν ὅλον τὸν σωλήνα τῆς μηχανῆς; καὶ τέλος ἐκείνο μὲν ἐρρίφθη ἵνα ταφῇ εἰς τὸ σκοτεινὸν ἐκεῖνο σκεῦος. Τίποτε, καμμία διαφορὰ ἢ εὐνοια ἢ ἡ ἰδιοτροπία τῆς Μοίρας, ἤνοιζαν τὴν ὀπὴν, ἀπ' ἧς τόσον πολυτελῶς ῥέουσιν αἱ σταγόνες, αἱ ἀδελφαὶ τῶν ριπτομένων εἰς τὴν πηλίνην στάμναν. Τί ὠραία εἰκὼν! τί θεία εἰκὼν, τί τύχη ζηλευτή! δυναμένη νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τοῦ ἀπαθεστέρου. Ἀλλὰ πλησιάζουν, παρατηροῦν ὅτι τὸ κύπελλον ἐπληρώθη ἤδη καὶ τὸ ἐκκενώνουν, πού; εἰς τὴν πηλίνην στάμναν, εἰς τὸν κοινὸν σκοτεινὸν καὶ ζοφερόν τάφον.

ΤΡΙΠΤΟΛΕΜΟΣ

ΠΑΡΟΡΑΜΑ

Εἰς τὸ 16ον φυλλ. σελ. 124 στήλ. Β' στίχ. 23 μετὰ τὸ «ἐκάτσε στὸ παράθυρο» παρελείφθη ἐξ ἀβελειᾶς τὸ ἐξῆς τεμάχιον:

Ἀκούμπησε ὕστερα τὸ κεφάλι της στὴ σιδερίδα καὶ ἀνστέναξε τόσο βαρὺ, πὺ θάλεγες πῶς εἶχαν ξεριζωθῇ τὰ σκότια της.

— «Θεέ μου, εἶπε, γιὰ τ' ἐμένα ἔκαμες αὐτὴ τὴ νύχτα» καὶ στήλωσε τὰ βουρκωμένα της μάτια κατεκεῖ πὺ ἦταν τὸ τρανὸ καὶ μαῦρο σύννεφο.

Ὁ βορᾶς φουστύσε σὰν φίδι κατὰ πὺ ἐμπαινε ἀπὸ τὸ παραθύρι.

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

Ἀγαπητέ μου Γουπάρον.

Αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἔχω τόσῳ πολλὴ δουλειά, ὥστε δὲν προφθάνω νὰ διαβάξω οὔτε τὸ «Ἀστὺ» (καὶ σημείωσε ὅτι ἔχω τὴν ἀρχὴν νὰ διαβάξω μὲ κάθε θυσία μιὰ καθημερινὴ ἐφημερίδα.) Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ μοῦ τὸ ὑπέδειξες, ἐρρίψα μιὰ ματιά εἰς τὴν *Δυστηρισμένην* τοῦ Ἐξάρχου. Σοῦ ὁμολογῶ ὅτι ὕστερ' ἀπ' τὲς πρώτες γραμμῆς τὸ πῆρα ὅλο μονορούφι. Καὶ σοῦ γράζω ἀμέσως γεμάτος ἀπὸ ἐντυπώσεις.

Εἶμαι κατενθουσιασμένος. Νὰ, ἓνας καινούργιος συγγραφεὺς ἄξιος τοῦ ὀνόματος! Σήμερα λίγοι γράφουν σὰν αὐτόν· ὕστερ' ἀπὸ λίγον καιρὸν δὲν εἶναι δύσκολον νὰ τοὺς περνᾷ ὅλους... Ἡ γλώσσα του εἶναι γλυκεῖα καὶ ἀρμονικὴ, πρᾶγμα δύσκολο γιὰ τόσῳ ἀγνὴ ρωμαϊκὴ πεζογραφία· θὰ μοῦ πῆς ὅτι εἶναι ἰδιωματικὴ, ἡπειρώτικη. Τὸ ξεύρω· ἀλλὰ εἶναι καὶ αὐτὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τόσα ὑπὲρ τοῦ συγγραφέως, τὸ ὅτι ἔτυχε νὰ εἶνε ἡπειρώτης. Ἡ ἡπειρώτικη γλώσσα εἶναι σήμερον ἡ πεῖο πανελληνίως καὶ ἐπομένως ἡ πεῖο φιλολογικὴ. Ἐνα εἶδος τοσκανικῆς. Καθαρὴ καὶ γλυκεῖα φυσικῶς, τὴν ἐκκάθρισαν καὶ τὴν ἐγλύκαναν περισσότερο τὰ φιλολογικὰ ἔργα πὺ ἐγράψαν εἰς αὐτὴν, ἐκτὸς τῶν τόσων δημοτικῶν τραγουδιῶν. Ἐπειτα ἔτυχε καὶ ἓνα ἄλλο· (ἔτυχε λέγω συνθηματικῶς, διότι τίποτε τέτοιο δὲν τυχαίνει). Ὁ Σολωμὸς εἰς τὸ μέγα γλωσσοπλαστικόν του ἔργον, ἐπάνω εἰς αὐτὴν ἐδασίσθη. Ἡ γλώσσά του εἶνε ἓνα σφόν κρᾶμα ζακυνθινῆς καὶ ἡπειρώτικης. Πόσον ἐπέδασεν εἰς τὴν σημερινὴν φιλολογικὴν γλώσσαν ὁ Σολωμὸς, ὅλοι τὸ εἰξεύρομεν. Ἐγὼ ὅμως εἰς τὸ βάλθος κάθε δημοτικῆς πὺ γράφεται σήμερον, πεζῶς ἢ ἐμμέτρως, διακρίνω ὡς βᾶσιν ἀνὰλλοιώτον, ὡς στηρόν, τὴν ἡπειρώτικην, πλεγμένην μὲ τὸ φᾶδι τοῦ τόπου, ἀπὸ τῶν ὁποίων κατὰγεται ὁ συγγραφεὺς. Τί τὰ θέλεις! Ὁ ἀπόστολος πὺ θὰ μᾶς δώσῃ τέλειον πρότυπον ρωμαϊκῆς πεζογραφίας, θὰ εἶναι ἡπειρώτης. Τώρα, διόλου δύσκολον αὐτὸς νὰ λέγεται Ἀπόστολος Ἐξάρχος. Τὸ δυνατόν του ὕψος μοῦ ὑπόσχεται πολλά.

Μοῦ ἔκαμαν βαθυτάτην ἐντύπωσιν αἱ λεπτομέρειαι τῆς *Δυστηρισμένης*. Τί σπαρτακτικὴ καὶ σπαρταριστὴ ἀλήθειαν ἔχει ἐκεῖνος ὁ διάλογος! καὶ μερικαὶ περιγραφαὶ, μερικαὶ παρατηρήσεις, μοιάζουν μὲ γρήγορες πινελιᾶς πολὺ ἐξησχημένου ζωγράφου. Ὅλον τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ διηγήματος, ἀπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ ψωμιοῦ μετὰ τὸ Θύμινας καὶ Θανάσαινας ἕως κάτω, εἶναι θαυμάσιον, θαυμάσιον, θαυμάσιον πρᾶγμα. Καὶ τὸ III μέρος, πὺ εἶδα νὰ ἐκθειάζῃς, καλὸ εἶναι· ἀλλὰ πὺ τὸ II!

Ὅμως δὲν εἶμαι τὸ ἴδιον ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὸ σύνολον τοῦ διηγήματος. Ὅταν εἰσέρχεται κανεὶς

εις λεπτομερείας ἐπικρίσεως γίνεται σχολαστικός και γελοῖος. Ἀλλὰ πάλιν νὰ σοῦ πῶ ξηρὰ-ξηρὰ «δὲν μοῦ ἀρέσει» δὲν μοῦ ἔρχεται. Ἡ Δυστυχισμένη αὐτὴ δὲν ζωγραφίζεται ἀληθινὰ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Καὶ τί νὰ σοῦ πῶ. Μοῦ φαίνεται ὅτι μιὰ τέτοια γυναίκα, μὲ τὰ προτερήματα τῆς Θανάσκεινας, μοῦ φαίνεται, δὲν μπορούσε νὰ εἶναι ποτὲ εἰς τόσους βαθμοὺς δυστυχισμένη. Ἄν πραγματικῶς ἦταν ὅτι ἦταν σὰν ἐξοῦσεν ὁ ἄντρας της, θὰ εὕρισκε τρόπον νὰ κυβερνήσῃ τὸ σπίτι καὶ ἀπ' οὗ ἀπέθανεν ὁ μακαρίτης. Τέτοιοι ἄνθρωποι δὲν περιμένουν μὲ σταυρωμένα χεῖρα, ὅπως καὶ νὰ χιονίξῃ ἐξω!.. Στὴν ἀρχὴ ἀμέσως περιγράφεται δυστυχία αὐτὴ σὲ προκαταλαμβάνει καὶ ἐτσι εἰμπορεῖ νὰ σοῦ φανῇ φυσικὸ ἐκ πρώτης ἀρχῆς τὸ ὅλον. Ἄν κάμῃς ὅμως τὸ II πρῶτον I οὔτε τὸ III θὰ καταλάβῃς, ὡς φυσικὴν συνέχειαν, οὔτε τὸ IV! Μοῦ φαίνεται λοιπὸν ἐλαττωματικὸν τὸ διήγημα εἰς τὴν σύνθεσιν του (εἰς τὴν ἐσωτερικὴν του σύνθεσιν, νὰ ἐννοούμεθα). Ἡ ἄλλου εἰδούς γυναίκα πρέπει νὰ ἦταν ἡ Θανάσκενα, ἢ ἂν ἦταν ὅπως τὴν θέλῃ ὁ συγγραφεὺς, δὲν θὰ ἔμενε ποτὲ δυὸ μέρες χωρὶς νὰ βάλῃ ψωμὶ στὸ στόμα τοῦ παιδιοῦ της. Ὑποθέτω ὅτι Ὁ Ἐξάρχος δὲν ἀντέγραψε εὐσυνειδήτως ἀπὸ τὸ πραγματικόν. Εἰς τὴν ζωγραφικὴν τῆς Θανάσκενας δυὸ τρίχα μοιτέ. la τὰ ἔνωσεν εἰς ἓνα· ἀλλὰ μὲ ἀδεξιότητα πρωτοπείρου, ὥστε νὰ βλέπῃς σὺ ὁ τεχνίτης, ποῦ τελειώνει καὶ ποῦ ἀρχίζει κάθε μορφή. Κόβω τὸν λαιμὸ μου Γρουπάρη, ἂν δὲν εἶναι ἔτσι. Ὡς ἂν δὲν ἦταν αὐτὸ ὅμως! τί ἀριστοῦργημα θὰ ἦταν ἡ Δυστυχισμένη! Μόνον πρὸς τὰ μέλλοντα ἔργα τοῦ συγγραφέως θὰ ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ.

Δι' αὐτὸ δὲν μοῦ ἔρχεται νὰ τελειώσω τὰς ἐντυπώσεις μου μὲ τὰ κακὰ καὶ θὰ γυρίσω πάλιν εἰς τὰς λεπτομερείας. Μία προπάντων! Τί σικνὴ εἶναι ἐκείνη ὅταν ἡ Θανάσκενα βάζει τὸ ψωμὶ στὴ σακούλα καὶ τὸ κρατεῖ καὶ ἀπέξω, σὰν νὰ ἦταν μάλαμυα. Δὲν θὰ τὸ ξεχάσω αὐτὸ ποτὲ στὴ ζωή μου.

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΛΟΣ.

ΕΝΑΣ ΓΑΜΟΣ

(Ἰδέ ἀριθμὸν 115).

— Μιὰ φορὰ, γιὰ νὰ τῆς δείξῃ πού δὲν τὰ βούρτσισε καλὰ, πήρε τὴν Διλιταν ἀπ' τ' αὐτὴ καὶ τὴν ἔφερε κοντὰ στὰ ρούχα του. Γύρισε αὐτὴ τὸ πρόσωπό της γιὰ νὰ διῇ ἀλήθεια τὰ κάνη ἢ χωρατὰ. Κι εἶδε τίς κόρες τῶν ματιῶν του ἄγριες, μεγάλες, μαύρες. Τὰ μάτια αἰνὰ τὰ μαύρα τῆς φάνηκαν βαθύτερα κι ἀπὸ κρημνὸ, πληγτικώτερα κι ἀπ' αὐτὴ τὴν λύπη. Τὴν ὥρα κείνη τὴν παρὰζάλισαν φοβερά. Ἀχ αὐτὲς οἱ γυναῖκες, τὸ ἄλυτο αἰνίγμα! Καμὶὰ φορὰ βλέπεις προτιμοῦν

τὴν ἀγριάδα καὶ τὴν σκληρότητα ἀπ' τὰ δειλὰ δειλὰ χάδια, καὶ τὰ κολακευτικὰ καλοπιάσματα.

Σὰν ἐκεῖνοι ποῦ κατρακυλοῦν σ' ἓνα κρημνὸ καὶ πιάνουν πιὰ ἀνθρώπους, πράγματα, ὅτι τύχη μπροστά τους, ἔτσι κι ἡ Διλιταν, πού δὲν ἔχει κανένα βοηθό, κανένα ἄσυλο σ' αὐτὸ τὸν κόσμον, ὅσο ἐβλεπε τὴν γυναικεῖα της ἀξιοπρέπεια νὰ καταπέφτῃ, ἀφιερῶθηκε πιὰ στὸν Μπεχτσέτ βέη μ' ὅλη τὴν ἀγάπη της.

Τὸν ἀγαποῦσε. Τὰ νεανικὰ ὄνειρα, πού καὶ στὶς πιὸ σκληρὲς δυστυχίες δὲν ἀφίνουν τὰ νιάτα, τὴν ἐκτρέφουνταν πάλι. «Ποιὸς ξέρει, μπορεῖ νάναί ἀπ' τὴν ἀγάπῃ πού τόσο σκληρὰ θυμώνει ὁ Μπεχτσέτ βέη» ἔλεγε. Ἡ ζούλια!.. Ἡ στρίγλα αὐτὴ στὴν ἀγάπῃ πού καὶ τὸν πιὸ μαλακὸ θεριέβει! Ποιὸς ξέρει ἂν δὲν ἦταν αὐτὴ ἡ κίττα πού τυραννέται καὶ βασανίζεται τόσο! Διὲς μὲ τί ἀγέρωχο στέκεται, πλάγι, στὸ θηλυκὸ του τὸ ἄγριο λεοντάρι τὸ ὠμόρρο καὶ σπαρχτικὸ! Ἰσα ἴσα κ' ἡ ποταπὴ αὐτὴ Διλιταν τοῦ φέρουνταν ὄχι σὰν γυναίκα, ἀλλὰ σὰν θηλυκὸ.

Μὲ τὴν ἐλπίδα πού σήμερ ἡ αὔριο θὰ καλλιτερέψῃ, ἐξῆ μῆνες τραβῆζε ὅλες αὐτὲς τίς σκληρότητες καὶ προσβολές.

Κάτι προετοιμασίες στὸ σπίτι, μιὰ μεταβολὴ στοὺς τρόπους του, σιγὰ σιγὰ ἄρχισαν νὰ φαίνονται ὁλοφάνερα. Σὲ μερικὰ μέρη τοῦ σπιτιοῦ ἀλλάζουν καὶ τίς ψάθες. Τώρα πιὰ ὅλος ὁ κόσμος στὸ σπίτι ἔχει νὰ κάνη μὲ τὴν ἀρραβῶνα, πού ἀπεφάσισεν ὁ Μπεχτσέτ βέη.

Κεῖνες τίς νύκτες ἡ Διλιταν ὡς τὸ πρῶτ' ἀγρυπνοῦσε. Βλέπεις πῶς ἐβγαίναν τὰ λόγια της: εἶδες, ἦταν ἡ φλόγα τοῦ ἔρωτά του, πού τὴν ἔκανε τὸν Μπεχτσέτ βέη, τόσο θυμώδη, τόσο ἀπότομο. Ὡς τώρα ἦταν ὀνταλίνι του. Ἀπὸ τώρα κι ὕστερὰ πιὰ θὰ τὴν πάρῃ. Ἡ ἀγάπη πού ἄρχισε μὲ περιφρόνηση καὶ προσβολές, σήμερ τὴν ἀνεβάζει στὴν ἀψηλότερη ἐδρὰ τοῦ ἔρωτα. Αὐτὴ ἡ ἀρραβῶνα... ὁ ἔρωτας, ἡ ἀγάπη... ὅσο τὸ συλλογίζονταν ἡ μικρὴ βασανισμένη κι ἐρωτευμένη καρδιά, ἤθελε νὰ πετάξῃ ἀπ' τὴν χαρὰ της.

Καὶ περνοῦσε ἡ Διλιταν νανουρισμένη μὲ τὰ γλυκὰ αὐτὰ ὄνειρα, ὅλες τίς νύκτες ἀποσταμένη, χωρὶς νὰ κοιμᾶται, ὅταν ἓνα πρῶτ' μπῆκε στὸ δωμάτιο πού βρίσκονταν ἢ ἄλλες συντροφιστές της. Ἡ κόρες καθισμένες ἐκεῖ ὁλόγυρα ἔραψαν τὰ χρειάζομενα τῆς ἀρραβῶνας. Κάποτες ὅλες μάζῃ ἀρχίζαν τὴν ομιλίαν μιλοῦσαν γιὰ ὅλα καὶ χωρὶς καμιά σειρά. Κάποτες πάλι, γι' ἀστείότητα, πετοῦσαν τοὺς μακαράδες ἢ μιὰ ἀπάνω στὴν ἄλλη.

— Ὡς καὶ μὲν καὶ σὺ, τί ἀκαμάτα ποῦσαι! ἀκόμα μιὰ ἄκρη δὲν πάτητες ἀπ' τὸ ἀσπρόρουχο.

— Ὅτι εἰμαι, εἰμαι. Σὰν δὲν μ' ἀρέσεις μὴ μὲ πληρώνεις.

— Γιὰ νὰ δῶ τὸ δικό σου. Μόνον!!! ἀνάποδα τῶραψες, ξύλωσέ το τώρα καὶ ξανάρχισέ το, κι ἄλ-